

3. Výber metodiky pre program VSRD

V súčasnosti je na trhu mnoho publikácií a metodík, ktoré sa venujú téme rozvoja detí v ranom veku a sú pomerne ľahko dostupné. Publikácie s touto témou je možné nájsť v bežných kníhkupectvách, na internete a sú distribuované i bezplatne, prostredníctvom rôznych odborných portálov. Platí, že výber konkrétnej metodiky je podmienený analýzou cieľovej skupiny a jej potrieb, možnosťami realizátora a dostupnosti zdrojov. Preto je možné si vybrať s dostupných metodík, prípadne dizajnovať vlastný program VSRD z viacerých zdrojov a prispôbiť ho vašim cieľom. V nasledujúcom texte vám ponúkame niekoľko materiálov, ktoré sú dostupné a z hľadiska uchopenia a rozpracovania tém vhodné pre inšpiráciu.

Prvou je metodika organizácie Človeka v ohrození s názvom Predškolská príprava: metodika služby¹, ktorá bola podporená i prostredníctvom Programu rozvoja rómskych komunit,² Karpatskej nadácie a nadácie Ekopolis. Táto publikácia vychádza z praxe komunitných centier a preto je zameraná prakticky. Nájde v nej teoretické východiská problematiky a pracovné listy poslúžia ako vhodný námet na aktivity s deťmi.

Organizácia Škola dokorán – Wide Open School n. o. podporila z hľadiska metodológie prax publikovaním Vzdelávacích modulov pre pedagógov, mediátorov a rodičov s názvami Zdravie a dieťa³ a Rodičovstvo založené na dôvere⁴. Tieto publikácie majú tendenciu podporiť výkon ranej starostlivosti v domácom prostredí a premostiť ju s pomáhajúcimi profesionálmi. Zaoberajú sa rozvojom detí, ale aj podporou neformálneho vzdelávania rodičov a budúcich rodičov. Práve kompetenčná podpora dospelých je základom kvalitnej ranej starostlivosti v domácom prostredí a preto je nevyhnutné zahrnúť rodičov detí do jej výkonu.

Dôležitosť podpory detí z marginalizovaného prostredia je v záujme Metodicko-pedagogického centra a mnoho dostupných materiálov sa dá nájsť i z tohto prostredia. Publikácia ŠKOLA OTVORENÁ VŠETKÝM⁵ - Stimulačný program pre neformálne vzdelávanie, predkladá čitateľom komplexný program rozvoja detí v ranom veku.

Metodika pre prácu s deťmi so špeciálne výchovno-vzdelávacími potrebami v predškolskom vzdelávaní je určená pedagógom materských škôl, ktorí hľadajú nové postupy pri vedení heterogénnej triedy z hľadiska špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. Metodika prináša informácie a námety na prácu s deťmi so špecifickými potrebami a je rozdelená na teoretickú a

¹ Človeka v ohrození: Predškolská príprava: metodika služby.:2018. Dostupné na

<https://odperinky.sk/metodika-na-predskolske-vzdelavanie-v-komunitnych-centrach/>

² Viac informácií na: <https://karpatskanadacia.sk/granty/program-rozvoja-romskych-komunit/>

³ Sklenka, M., Sklenková, D.: Zdravie a dieťa Vzdelávacie moduly pre pedagógov, mediátorov a rodičov. 2016. Dostupná na: <https://www.issa.nl/sites/default/files/pdf/resources/Zdravie-a-dieta.pdf>

⁴ Sklenka, M. a kol: Rodičovstvo založené na dôvere Vzdelávacie moduly pre pedagógov, mediátorov a rodičov. 2016. Dostupná na: <https://www.issa.nl/sites/default/files/pdf/resources/Rodicovstvo-zalozene-na-dovere.pdf>

⁵ Minova, M.: ŠKOLA OTVORENÁ VŠETKÝM Stimulačný program pre neformálne vzdelávanie Manuál pre pedagogických zamestnancov k neformálnemu vzdelávaniu. 2017. Dostupné na: [http://npsov.mpc.edu.sk/files/articles/instruktaze-k-neformalnemu-](http://npsov.mpc.edu.sk/files/articles/instruktaze-k-neformalnemu-vzdelavaniu/Stimula%C4%8Dn%C3%BD%20program%20pre%20neformalne%20vzdelavanie_1507721567.pdf)

[vzdelavaniu/Stimula%C4%8Dn%C3%BD%20program%20pre%20neformalne%20vzdelavanie_1507721567.pdf](http://npsov.mpc.edu.sk/files/articles/instruktaze-k-neformalnemu-vzdelavaniu/Stimula%C4%8Dn%C3%BD%20program%20pre%20neformalne%20vzdelavanie_1507721567.pdf)

metodickú časť⁶. V tejto publikácii je možné nájsť mnoho užitočných informácií o špecifických potrebách a problémoch, ktorým deti zo sociálne znevýhodneného prostredia často čelia. Nájdeme tu i návrhy aktivít, ktoré pre deti z prostredia marginalizovaných komunít budú určite nápomocné.

Príklad z praxe: Komunitné centrum Spokojnosť z Prievidze si z dostupných metodík vypracováva vlastné metodické podklady, ktoré používa v rámci odborných činností. Ide o materiál, ktorý plní niekoľko funkcií a zhrňa podstatné informácie o danej téme. Ich príprava je zámerná na odborné zvládnutie témy a s ňou súvisiacich javov. Zamestnanci KC tak pred začiatkom intervencií pracujú s teoretickými poznatkami, a reflektujú ich v aplikačnej praxi. Ich skúsenosti, vedomosti a praktické poznanie reálií a cieľovej skupiny im pomáha k jasnému definovaniu dôležitých faktorov, ktoré ovplyvňujú poskytovanie služby, stanovenie cieľov a výber vhodných metód programu VSRD. Centrum sociálnych služieb Spokojnosť n.o. je často zapojené do národných projektov a získava zdroje od rôznych donorov. I keď nimi vytvorené metodické podklady nie sú výstupom projektu, sú vytvárané v záujme zabezpečenia kvality poskytovaných sociálnych služieb. Zamestnanci poskytovateľa služby sa takto vzdelávajú a odborne pripravujú na svoju prácu, pričom potvrdenie ich odbornosti je program, ktorý spoločne vytvoria.

4. Cieľová skupina programu

Raná starostlivosť je zameraná na podporu starostlivosti o deti, ich rozvoj a vzdelávanie a to od narodenia, minimálne do nástupu do systému školského vzdelávania, pričom vychádzajú z potrieb detí je tento vek započítaný do podporných projektov. Celkovo teda hovoríme o programoch VSRD, v ktorých sú zahrnuté deti od 0 do 8 rokov života. Toto vekové rozpätie je však z didaktického hľadiska príliš široké a preto odporúčame pri vekových skupinách používať menšie celky, napr. 0-36 mesiacov života dieťaťa, 3-6 a 6-8 rokov dieťaťa. Takto utvorené skupiny detí nám umožnia optimalizovať program VSRD na základe štandardných očakávaní, ako je vývoj a vývin dieťaťa v danom veku. Samozrejme, i toto je príliš široký koncept pre efektívny výkon aktivít. Dieťa z marginalizovaného prostredia sa totiž nevyvíja úplne rovnakým tempom ako dieťa z majority. Vplyv chudoby a nedostatku, sociálne málo podnetného prostredia a rôznych zdravotných a sociálnych rizík sa prejavuje v podobe deficitov vo vývoji a vývine dieťaťa.

Najvhodnejšie koncipovaný program VSRD je čo najužší z hľadiska cieľovej skupiny a najkonkrétnejší v oblasti cieľov, to znamená pre konkrétnu veľmi jasnú cieľovú skupinu.

⁶ Felcmanová, L. a kol.: Metodika pre prácu s deťmi so ŠVVP v predškolskom vzdelávaní. 2019. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/14970.pdf>

Cieľovú skupinu môžeme definovať na základe viacerých kritérií, ako sú napr. demografické charakteristiky ako vek, pohlavie, lokalita a pod., alebo osobnostné kritéria ako je napr. zdravotný a vývinový stav dieťaťa, štruktúra ním nadobudnutých kompetencií, potreby detí a ich napĺňanie atď.

Príklad z praxe: Komunitné centrum zo stredného Slovenska realizovalo aktivity pre deti v predškolskom veku (od 5 - 6 rokov), pričom ako podmienky účasti detí na programe stanovili niekoľko kritérií. Išlo o predchádzajúcu neúčast' detí na systéme predškolského vzdelávania, schopnosť detí byť pravidelne súčasťou aktivít (minimálny rozsah 3 x týždenne), záujem rodičov o podporu dieťaťa a ich zapojenie sa do programu. Program bol uzavretý a mal stanovený jasný cieľ, a to pripraviť konkrétne deti na test školskej zrelosti. Po konzultácií s psychológmi v KC pripravili program, ktorý sledoval jasne stanovené kritériá, ktoré by mali deti ovládať na zaradenie do bežnej školy. Na pri vstupe detí do programu boli deti testované a na konci bol realizovaný re-test. Program bol intenzívny a deti pracovali v KC spolu so zamestnancami, s rodičmi v domácom prostredí.

5. Evidencia progresu detí

Dôkazy o výsledkoch detí v jednotlivých aktivitách sú dôležité z hľadiska posudzovania kompetenčného nárastu a zlepšenia výkonnosti dieťaťa. Sú jedným z ukazovateľov efektivity programu VSRD a preto ich musíme zaznamenávať.

Portfólia dieťaťa môžete použiť ako nástroj na dokumentáciu a preukázanie pokroku detí v priebehu času. Každá časť portfólia by mala byť navrhnutá tak, aby demonštrovala pokrok dieťaťa, v súlade s identifikovanými cieľmi programu VSRD.

Portfólio by malo mať jasný účel a ten to by mal nadväzovať na cieľ programu VSRD. Portfólií tak môžeme mať i viac, v závislosti od cieľov, ktoré si zvolíme (napr. portfólio dieťaťa učiaceho sa základy matematiky bude iné ako toho, ktoré sa zdokonaľuje v jemnej motorike). Samotné portfólio môže obsahovať posudzovacie kritéria, hodnotiace škály alebo otázky. Môže mať rôznu mieru štruktúrovanosti a uzavretia zisťovacích otázok. Ako účel portfólia môžeme vnímať to, na čo nám bude slúžiť. Používať ho môžeme napr. na zdokumentovanie realizácie aktivít deťmi, overovanie vhodnosti metód a techník pre konkrétne dieťa, či na overovanie efektivity samého programu VSRD. Portfólio teda nie je iba fascikel obsahujúci výtvary detí, je to nástroj.

Portfólio používame ako nástroj na skúmanie a overovanie súvislosti spojených s výkonom aktivít programu VSRD. Do overovania sú zapojené i samotní účastníci aktivít, teda deti, ktoré reflektujú jednotlivé aktivity a vyjadrujú sa k nim. Pri opise efektivity aktivít využívame i pozorovanie, obsahovú analýzu a analýzu produktov dieťaťa. Nezaujíma sa iba o výstup dieťaťa, ale i o spôsob realizácie výstupu a sociálne súvislosti samotnej práce dieťaťa na výstupe.

Pre prácu s portfóliom platia určité pravidlá, ktoré by sme mali dodržiavať a prispôbiť im našu prácu.

- Portfólio je postavené na silných stránkach dieťaťa a jeho kapacity
- Vhodné využitie vždy porovnáva súčasnú prácu dieťaťa s jeho predošlou. Takto postavená komparácia poukazuje na progres dieťaťa a na jeho zlepšenie v tej – ktorej oblasti.
- Portfólio sa nepoužíva na porovnávanie detí, je určené na individuálnu prácu s dieťaťom počas určeného času⁷.

Portfólio a výsledky analýz spojené s progresom dieťaťa je vhodné zdieľať s rodičmi samotných detí, prípadne dôležitými dospelými, ktorí spolupracujú na jeho rozvoji. Tí sa takto dozvedia viac o silných stránkach detí, ich kapacite a kompetenčnom profile. Rovnako tak máme možnosť poukázať na potrebu intervencií rodičov v niektorých oblastiach a zapojiť rodičov a ostatných dospelých do aktivít zameraných na ich zlepšenie.

⁷ Voľný preklad autora: Roma Education Fund: Building Opportunities in Early Childhood from the Start - A Teacher's Guide to Good Practices in Inclusive Early Childhood Services. [online]. 2012. Dostupné z: <https://www.issa.nl/sites/default/files/pdf/Publications/quality/AGS%20Good%20Practice%20Guide.pdf>